

НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК КАЗАХСТАНА

Қазақстанның зейнетақы жүйесі. Жаңғырту бағыттары

Март 2017

- Қазақстанда бірнеше көздерден зейнетақы төлемдерін қарастыратын көп компонентті зейнетақы жүйесі қалыптасты:
 - ✓ мемлекеттік бюджеттен ынтымақты және базалық зейнетақылары
 - ✓ *базалық зейнетақының орнына 2030 жылы енгізілетін бюджеттен ең төменгі кепілдендірілген зейнетақы*
 - ✓ БЖЗҚ-дан зейнетақы төлемдері - жинақтаушы компонент: 10% МЗЖ, 5% МКЗЖ және 5% ЕЗЖ есептерінен
 - ✓ *БЖЗҚ – дан зейнетақы төлемдері - шартты-жинақтаушы компонент (2023 жылдан бастап)*
- Мемлекет басшысының 2015 жылғы 30 қарашадағы "Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: Өсім, реформалар, даму" атты Қазақстан халқына Жолдауына сәйкес Ұлттық банк БЖЗҚ-да жинақталған зейнетақы активтерін жеке басқарушы компаниялардың басқаруына келесі қағидалар негізінде беру жөнінде ұсыныстар дайындады:
 - ✓ салымшыға зейнетақы активтерін басқарушыны таңдау құқығы беріледі
 - ✓ Ұлттық банк салымшының таңдауына сәйкес басқарушы компаниялар арасында зейнетақы активтерін бөлуді және олардың қызметін реттеуді жүзеге асыратын болады

- кез келген зейнетақы жүйесінің тиімділік көрсеткіштері оның **қаржылық тұрақтылығы және зейнетақы төлемдері мөлшерінің барабарлығы** (алмастыру коэффициенті) болып табылады. Сондықтан зейнетақы жүйесінің әртарاپтандырылған моделі көптеген елдерде сәтті жұмыс істейді
- Қазақстанның зейнетақы жүйесін реформалау процесінде біздің елдегідей проблемары ("ұлттың қартаюы", ынтымақты жүйелердің қаржылық тұрақсыздығы және жинақтаушы компоненттерді енгізу қажеттілігі) байқалған **Швеция, Германия, Норвегия, Дания және басқа да елдердің тәжірибесі** пайдаланылды.
- көптеген елдердің зейнетақы жүйелерінде алмастыру коэффициентінің қажетті деңгейіне қол жеткізу **әртүрлі компоненттерден төлемдер есебінен** қамтамасыз етіледі:
 - ✓ **I деңгей зейнетақылары:** базалық (барлығына бірдей мөлшерлеме бойынша не еңбек өтіліне байланысты төлемдер), **нысаналы, ең төменгі** (табысы төмен адамдарға төлемдер, белгілі бір әлеуметтік стандартқа дейін қосымша ақы);
 - ✓ **II деңгей зейнетақылары:** міндетті жарналар мен салықтар есебінен (мемлекеттік және (не) жеке жүйелер)
 - ✓ **III деңгей зейнетақылары:** ерікті жарналар есебінен (жеке жүйе)

ӘР ТҮРЛІ ЕЛДЕРДІҢ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫМДАРЫ

Зейнетақы жүйелерінің құрылымы

	Государственная			Государственная	Частная		Государственная			Государственная	Частная
	Целевая	Базовая	Минимальная				Целевая	Базовая	Минимальная		
Члены ОЭСР							Члены ОЭСР				
Австралия	✓					DC	Новая Зеландия		✓		
Австрия				DB			Норвегия			✓	NDC DC
Бельгия	✓		✓	DB			Польша			✓	NDC DC
Канада	✓	✓		DB			Португалия			✓	DB
Чили	✓		✓			DC	Словакия			✓	Points DC
Чехия		✓	✓	DB			Словения			✓	DB
Дания	✓	✓				DC	Испания			✓	DB
Эстония		✓		Points		DC	Швеция			✓	NDC DC
Финляндия			✓	DB			Швейцария	✓		✓	DB DB
Франция			✓	DB +			Турция			✓	DB
Германия	✓			Points			Великобритания	✓	✓	✓	DB
Греция			✓	DB			США				DB
Венгрия				DB							
Исландия	✓	✓				DB	Другие страны				
Ирландия		✓					Аргентина		✓		DB
Израиль		✓				DC	Бразилия				DB
Италия	✓			NDC			Китай		✓		NDC/DC
		✓		DB			Индия				DB + DC
Япония											
Корея	✓	✓		DB			Индонезия				DC
Люксембург	✓	✓	✓	DB			Казахстан		✓		DB/DC
			✓			DC	Саудовская Аравия			✓	DB
Мексика							ЮАР	✓			
Нидерланды		✓				DB					

ЖИНАҚТАУШЫ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕЛЕРІНДЕГІ КЕПІЛДІКТЕР

Қазақстан **	Мемлекет зейнеткерлікке шығу сәтіндегі инфляция деңгейін ескере отырып, БЖЗҚ-ға нақты енгізілген міндетті зейнетақы жарналарының сақталуына кепілдік береді
Чехия Жапония Словакия**	Басқарушылар жарналардың номиналды құнына немесе нөлдік инвестициялық кірістілікке кепілдік береді
Швейцария**	Зейнетақы қорының кірістілік мөлшерлемесі 2% - дан төмен болмауы тиіс (мемлекеттік облигациялардың сыйақы мөлшерлемесіне байланыстыра отырып, оны өзгермелі ету жоспарлануда)
Германия	Зейнетақы қорлары зейнетке шығу күніне 2,25% мөлшерінде кірістілік мөлшерлемесіне кепілдік береді
Венгрия	Зейнетақы қорлары инвестициялардың кірістілігі мемлекеттік облигациялардың кірістілігінен кем дегенде 15% төмен болатынына кепілдік береді
Польша	Басқарушылар 12 айдағы орташа өлшенген нақты кірістіліктен кемінде 4 пайыздық тармаққа немесе орташа өлшенген нақты кірістіліктен 50% - ға төмен кірістілікке кепілдік береді
Чили**	Басқарушылар таңдалған қордың түріне байланысты кірістілікке кепілдік береді, бірақ алдыңғы 36 айдағы орташа өлшенген нақты кірістіліктің 2% - ынан төмен емес
Словения**	Басқарушылардың ең төменгі кірістілігі мемлекеттік облигациялардың орташа өлшенген кірістілігінің 40% - ынан төмен болмауы тиіс
Дания	Зейнетақы қоры ұзақ мерзімді пайыздық мөлшерлемелерге негізделген ең төменгі кірістілікке кепілдік береді
Австралия**, Швеция**, Эстония**, Израиль**, Мексика**, Норвегия** елдерінде кепілдік жоқ	

* OECD – The Role of Guarantees in Defined Contribution Pensions, 2011

** міндетті жинақтаушы зейнетақы жүйесі бар елдер DC (Defined contributions – белгілі жарналар)

ЗЕЙНЕТАҚЫ ҚОРЛАРЫНЫҢ КІРІСТІЛІГІ

Ел	Кірістілік, пайыздар											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Жаңа Зеландия	7,2	12,4	7,7	-2,3	-6,8	12,80	7,69	3,21	10,46	8,85	..	
Норвегия	11,2	9,8	6,0	-8,7	12,0	8,44	0,03	7,52	10,11	7,25	4,26	
Польша	13,9	14,9	5,4	-14,7	13,0	10,52	- 4,90	4,00	3,42	..	- 6,70	
Португалия	9,8	9,8	8,3	-12,5	11,5	- 0,54	- 3,91	7,83	5,13	6,56	2,52	
Испания	-8,6	7,7	0,71	0,06	6,62	8,18	6,84	2,05	
АҚШ	5,1	8,4	2,8	-25,2	12,2	7,37	- 1,04	6,99	12,88	4,38	- 0,36	

Зейнетақы активтерінің кірістілігі және инфляция (Қазақстан)

Зейнетақы қорларының «таза» инвестициялық кіріс (Қазақстан)

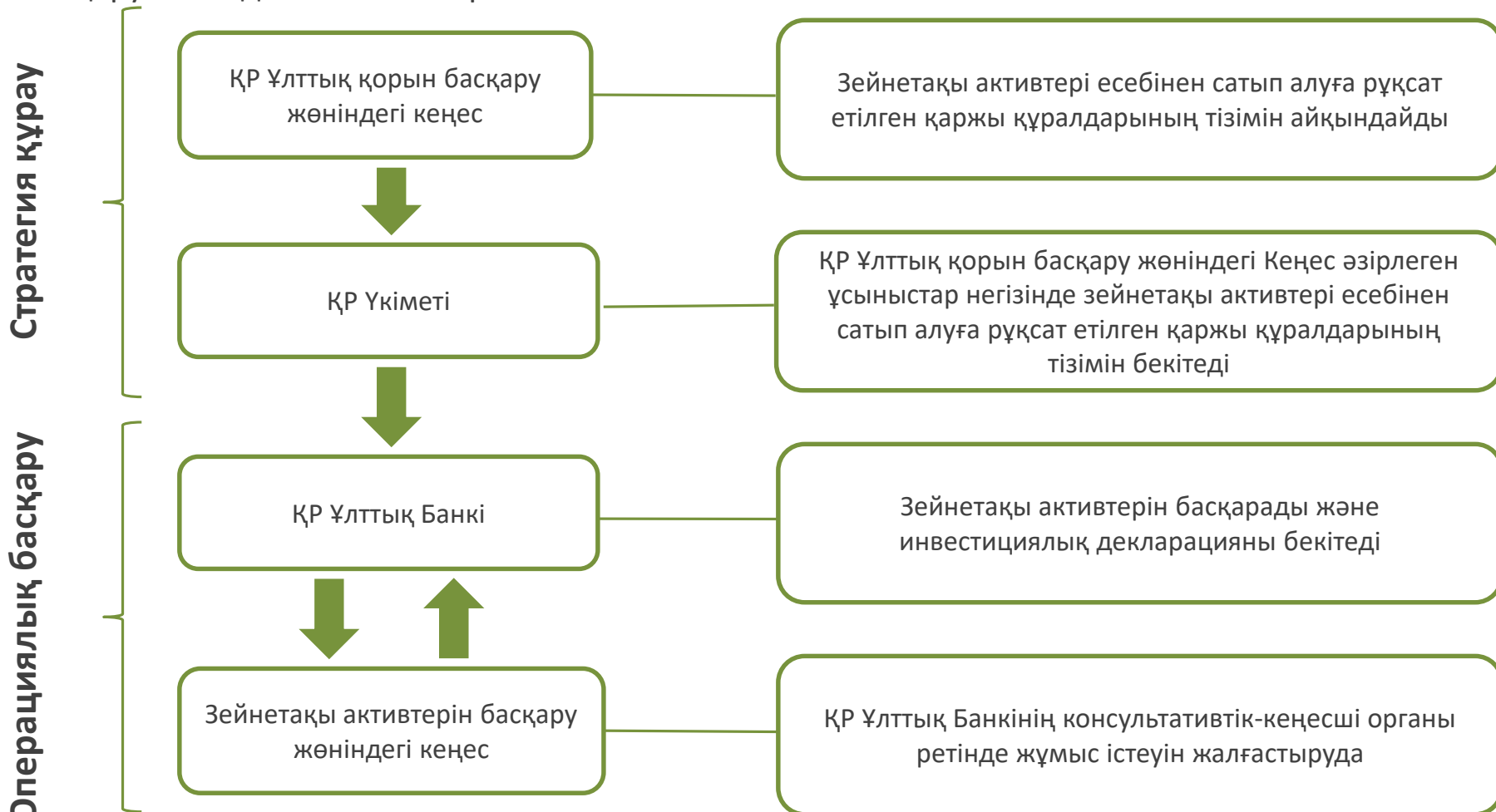
- Бүкіл әлемдегі зейнетақы қорларының кірістілігі халықаралық қор нарықтарындағы жағдайдың өзгеруіне және экономикалық конъюнктураға байланысты және теріс мәннен оң мәнге және керісінше айтарлықтай дәрежеде өзгеруі мүмкін
- Қазақстанда 2017 жылдың 01 қаңтардағы жағдай бойынша зейнетақы жинақтары сомасындағы "таза" инвестициялық табыстың үлесі 20% - ды құрайды

* OECD – Pension Markets in Focus, 2016

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ШЕШІМДЕР ҚАБЫЛДАУ ТЕТІГІ

Шешімдер қабылдау деңгейін арттыру және инвестициялық стратегияны іске асыруды бақылаудың неғұрлым тиімді жүйесін құру мақсатында зейнетақы активтерін инвестициялық басқару жөніндегі өкілеттіктер бөлінген:

ЗЕЙНЕТАҚЫ АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН РЕФОРМАЛАУДЫҢ ҰСЫНЫЛЫП ОТЫРҒАН НҰСҚАСЫ

Бұрынғы және қолданыстағы жүйелердің кемшіліктері мен проблемаларын жоюды ескере отырып, зейнетақы жүйесінің бұрынғы схемасына ішінара оралу

БЗЖҚ

- ✓ **бірыңғай** есепке алу орталығы (ЖЗЖ бойынша зейнетақы міндеттемелерінің "кастодианы"):
- ✓ ЖЗЕ бойынша бірыңғай деректер базасы;
- ✓ ЗА-ін бірыңғай бағалауды қамтамасыз ету;
- ✓ мемлекеттік кепілдікті есептеу;
- ✓ ЖЗЖ орнықтылығының актуарлық есептері, оларды ЖБК және ӨСК-ге аудару үшін жинақтардың жеткіліктілік деңгейін анықтау;
- ✓ инвестициялық табысты салымшылардың (алушылардың) ЖЗЕ бойынша есептеу және бөлу;
- ✓ салымшыларға, оның ішінде ЗАБК таңдау мәселесі бойынша консультация беру;
- ✓ салымшыларды хабардар ету

Салымшы

- ✓ ЗАБК және Зейнетақы жинақтарын басқарудың инвестициялық стратегиясын таңдау құқығы;
- ✓ жинақтарды бір ЗАБК-дан екіншісіне 2 жылда 1 реттен жиі емес аудару құқығы;
- ✓ өз жинақтары жеткілікті болған жағдайда және белгілі бір жасқа жеткен кезде ӨСК-ге аудару құқығы
- ✓ "өте жеткілікті" зейнетақы жинақтарын басқарудың жеке стратегиясын таңдау және оларды басқарудан түскен табысты пайдалану құқығы

Басқарушы

- ✓ қосылған салымшылардың ЗА басқармасы
- ✓ басқаруға қабылданған ЗА есебі (ЗАБК салымшылар бөлігінде есеп жүргізбейді);
- ✓ ЗА-ін сақтау және есепке алу үшін кастодиан-банкті таңдау
- ✓ «бэнчмарк" деңгейінен төмен емес кірістілікті қамтамасыз ету»
- ✓ ішкі және сыртқы нарықтарда инвестициялық стратегияны іске асыру
- ✓ нарыққа "қымбат кіру" және реттеуші тарапынан ЗА-ін жосықсыз басқаруды қатаң бақылау

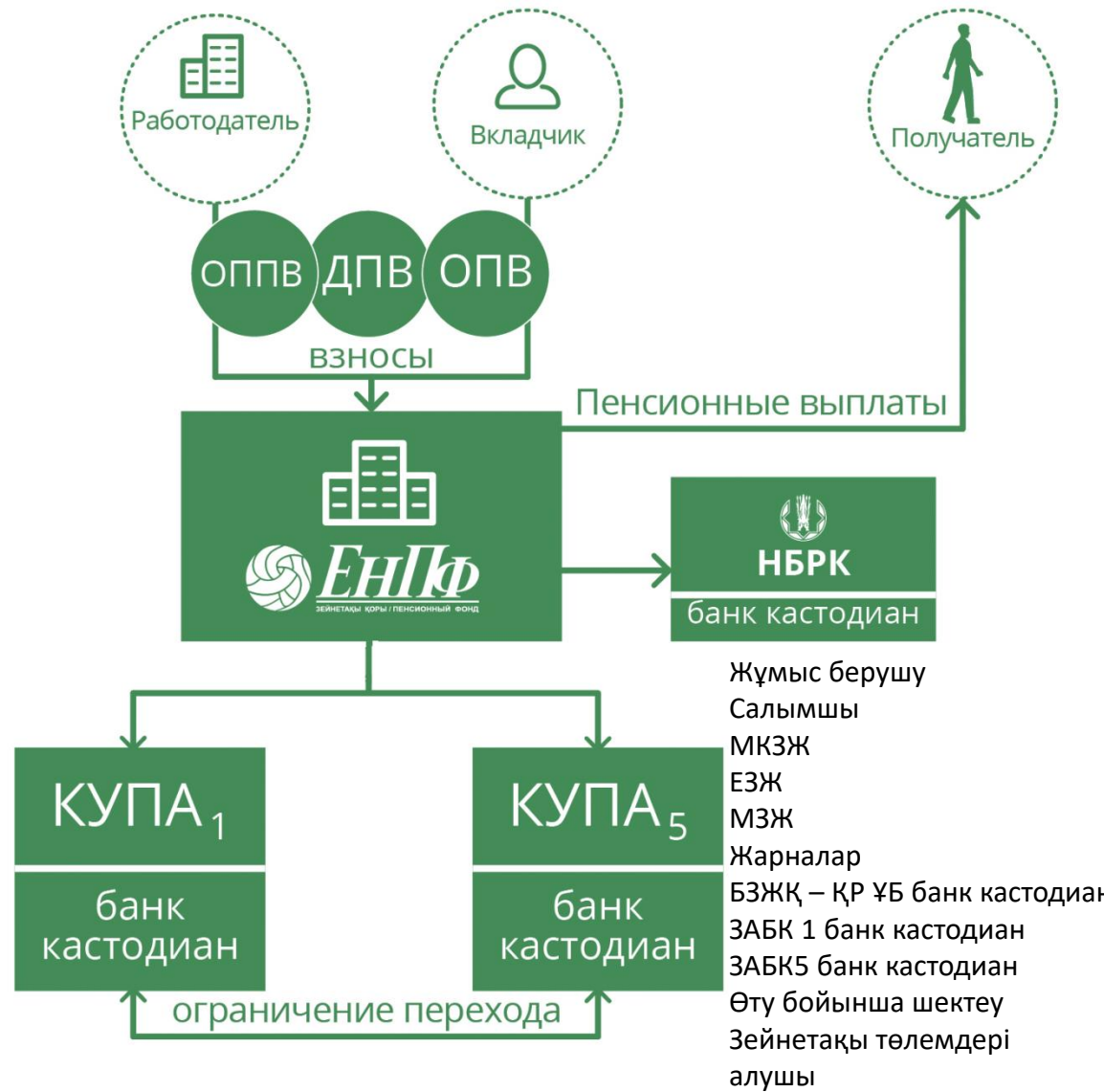
ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕСІН РЕФОРМАЛАУ: БЖЗҚ-НЫҢ БІРЫҢҒАЙ ӘКІМШІ РЕТІНДЕГІ РӨЛІ

БЖЗҚ - барлық ақпараттық және қаржылық ағымдардың бірыңғай әкімшісі мен операторы

ҚРҰБ – әдепкі қалпы бойынша келесі қолданушылардың басқарушысы:

- 1) ЗАБК-ны таңдамаған салымшылар;
- 2) барлық алушылар.

Салымшы ЗАБК-ны өзі таңдайды, таңдау БЖЗҚ арқылы жүзеге асырылады

ЗЕЙНЕТАҚЫ АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН РЕФОРМАЛАУ: ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАСҚАРУШЫЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ

1. Зейнетақы жасына толғаннан кейін БЖЗҚ-дан төлемдер алу құқығын алу кезінде салымшының ЖЗЕ-да қаражат жеткіліксіз болған жағдайда, қосымша ақы төлеу ЖБК ашқан кастодиандық есепшоттың қаражаты есебінен жүзеге асырылады
2. Зейнеткерлік жасқа жеткенде зейнетақы жинақтарын төлеу құқығы басталғаннан кейін кастодиандық есепшоттағы қаражатты салымшылар шектеусіз пайдалана алады.
3. Мемлекеттік кепілдік ЖБК басқаратын ЗА-не қолданылмайды.

Жинақтаушы зейнетақы жүйесін реформалаудың ұсынылып отырған моделі келесі пункттерді орындауға мүмкіндік береді:

- Жеке зейнетақы жинақтарын басқару кезінде мемлекет мүдделерінің қақтығысын болдырмау
- ЗАБК мен инвестициялық стратегияны таңдау арқылы салымшыны өзінің зейнетақы жинақтарын басқару процесіне тарту
 - ✓ ЗАБК бір-бірімен тек 3 критерий бойынша бәсекелеседі: кірістілік деңгейі, қаржы құралдарының сапасы, алынатын комиссия мөлшері
 - ✓ ЗА-ны нарықтық шарттар бойынша инвестициялау
- Жаңа" зәкірлі " инвесторларға ЗАБК, ЖБК және ӨСК түрінде қор нарығына шығу
- Бірыңғай есеп жүйесін сақтау және БЖЗҚ атынан Бірыңғай ақпараттық орталық құру:
 - ✓ барлық ақпараттық және ақша ағындары тек БЖЗҚ арқылы өтеді
 - ✓ БЖЗҚ салымшы (алушы) үшін "бір терезе" қағидасы бойынша жұмыс істейді

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!